

הארץ

11.4.1989

חללים משפטיים

מאת חיים משגב

הכותב הוא עורכי דין. נציג לשנת עורכי
בישיבות ועדת חוקה, חוק ומשפט בכנסת

יש לשים לב למתרחש באותן
הווערות החשובות בכנסת - ועדת
חוקה, חוק ומשפט. בראשות הוועדה
עומד עוזר ח"כ אוריאל לין וחברים
בה 19 חברי הכנסת. ישיבותיה מתקיי-
מות ברד"כ כלל מדי שבוע, בשעות
לפנה"צ, כמובן לא בשעת התכנסותה
של מליאת הכנסת. הישיבות מתחיי-
לות עלימי רוב בזמן, בהשראת היו"ר,
אלא שהכריה, להוציא שניים-שלושה
המקפידים על נוכחות פחות או יותר
מסודרת, אינם מגיעים.

בימה חופשית

לרובמה, מה שקרה להצעת-חוק
פרטית של שולמית אלוני לקביעת
עכירה מסוג חדש: רצח מורגה ראש
נה, שמי שמבצעו לא יוכל להשתחרר
ממאסרו בהמלצת ועדת השחרורים.
ההצעה עברה הליכים מקדמיים והת-
פרסמה מסעם הוועדה עצמה
ב-1985. תורה של ההצעה הגיע,
בשעה טובה ולאמוצלת, למחורת
ליל השימועים שקיימו חברי הכנסת
בנושא התקציב.

בשעה שנועדה לתחילת הישיבה,
תשע בבוקר, פתח היו"ר את הישיבה
בנוכחות הסגל המינהלי של הוועדה,
נציג משרד המשפטים ונציג לשכת
עורכי-הדין, אך בלא שהיה נוכח גם
אחר מחברי הוועדה. בשעה מאוחרת
יותר הגיעו חברי הכנסת מרכזי ויר-
שובסקי ואמנון רובינשטיין - שניים
מן "המתמידים".

קשה להבין את חברי הכנסת. הם
נאכקים במשך שנים כדי להגיע
למעמד הרם של חבר במסדר המחוקק,
מנקרים במאות חתונות, טקסי ברית-
מילה וכדו', עושים לילות כימים בר-
ריעה אחר כותרות בעיתונים, וכאשר
מגיעה שעתם היפה והם נקראים
למלא את חובתם בנושאים שהם בני-
פשו של כל אורה במדינה חופשית -
הם פשוט בעלמים.

התוצאה היא קבלת חוקים בנוש
אייסור בחסות, ללא מחשבה יתרה
וכוודאי ללא שקילת המשמעויות
והרקיחות והשונות של גיסוח הרברים.
דבר זה משאיר חלל משפטי,
המתמלא בצורה לא מסודרת ואר-הי
נידי בית-המשפט העליון, תוך התיי-
חסות למקרה קונקרטי. לא תמיד
"החקיקה השיפוטית" של השופט, או
"האקטיוויזם השיפוטי", במאמרו של
חסיד שיטה זו בקרב שופטיו, הם
לסובת הציבור הרחב. לפעמים טיכנ
של הראיות נגד נאשם מסוים מכתוב
תוצאה סופית שפוגעת אחר-כך בר-
בים אחרים, חפים מפשע.

בארה"ב, ולעתים גם באנגליה,
פוסלים בתי-המשפט ראיות על אף
אמינותן ותוך ידיעה שהם מאפשרים
לאדם שפשע להשתחרר ללא עונש,
רק כדי להגן על הציבור בכללו מפני

שירות-לכם של מי שאמורים לספ-
באכיפת החוק. מי שקרא באחרונה
כיצד פירש בית-המשפט העליון את
סעיף 10א' לפקודת הראיות (ראה
מדינת ישראל נגד דוד טובול) אינו
יכול שלא לומר לעצמו, שאלמלא
רשלנותם של הח"כים לא היה
מתקבל פירוש כה מעוות של "כוונת
המחוקק" בעת מעשה החקיקה.

לרעת השופט אהרן ברק, ההליך
הפלילי מהווה מערכת מתואמת
ומאוזנת של נורמות הבאה להגשים
את המשפט הפלילי והסובסטנטיווי.
אבל בארצות רבות נהוג לראות בה
ליד הפלילי גם דרך להגן על הרבים.
אם נקטה המשטרה שיטה מסוימת,
מאוסה ומכוערת, להשגת הראיות
נגד החשוד, הראיות נפסלות; לא
מפני שאינן מהימנות, אלא כדי
לדאוג לכך שבעתיד רבים אחרים
בציבור - חפים מפשע - לא יסבלו
מאותה התנהגות.

לבך רבים מקננים כיום ספקות
כאשר לדרך שבה מתנהל ההליך הפי-
לילי בישראל. התרופפות סדרי הדין
הפלילי וריני הראיות, באופן
שמשאיר לשופט מרווח פעולה ושי
קולידעת רחב ביותר, מעוררת
מחשבות נוגות ביותר.

מי שקרא את ד"ר ועדת החקירה
לעניין שיטות החקירה של השב"כ
(1987), בוודאי מכין שגם במשטרת
ישראל יש מי שמעריפים שיטות
כאלה. ד"ר זה מעיין לפחות, שקל
לאחו את עיניו של בית-המשפט
בירובי שקר מעל דוכן העדים, וכי
ללא סריריין נוקשים עלול המשפט
הפלילי להיות למעין "משחק דולסה"
נחיהים של נאשמים.

אין כל יסוד לקביעה, שמערכת
בתי-המשפט בישראל מסוגלת תמיד
להבחין בין אמת לשקר, וכי על כן
אין מקום להעמיד "מחסומים של
קבילות" שימנעו את הצורך להיוקק
לשיקולידעת שיפוטי. אין מערכת
משפט כזאת בעולט כולה. לכן יש
ליצור מערכת חוקים שתצמצם
למזער את שיקוליהרעת של השופט
כבואו להחליט על קבילותה של
ראיה. על שאלת משקלה עוד ניתן
להתווכח אחר-כך בביהמ"ש העליון.

מצער הוא אם חברי הכנסת אינם
מבינים את גודל שליחותם הציבורית
בעניינים אלה. בימים אלה מונחת על
סדר-היום הצעת-חוק לתיקון פקודת
הסמים, ובה הצעות מרחיקות לכת
ביום לסכוכויות המשטרה ובתי-המש-
פט. חפים מפשע רבים עלולים
להיפגע אם ההצעה תתקבל כמות
שהיא. ולבר מכן, ניסיון העבר מלמד
שהצעות-חוק מתונות שהתקבלו וכו
לפירוש "מרחיב" ומרחיקילכת נכיהי
מ"ש העליון, גלא מכבר קבע השופט
שלמה לוי, שצד לו על ההלכה החר-
שה (סעיף 10א' הנ"ל) שיצאה מתחת
דין של בתי-המשפט העליון, וכי הוא
מוראג מתוצאותיה המעשיות.

מרוע אין חברי ועדת חוקה, חוק
ומשפט מודאגים גם הם מרוע אינם
משתתפים בישיבות הוועדה, כאשר
כמעט כל אורחה חיינו נתונים תחת
השפעתם?